

Ο ακαδημαϊκός χώρος και η επίδραση του στην ποιότητα της δημοκρατίας στην Ελλάδα: οικονομετρική ανάλυση της βάσης δεδομένων V-Dem

Academic space and its impact on the quality of democracy in Greece: an econometric analysis of the V-Dem database

Αντώνης Δ. Παπαοικονόμου, *PhD*, Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ, *paraoiko@sch.gr*

Antonis D. Papaoikonomou, PhD, AUTH, paraoiko@sch.gr

Abstract: In the present study, an econometric multiple regression model is presented which examines the effect of academia on the quality of electoral democracy in Greece. The Varieties of Democracy (V-Dem) database as announced in 2022 was used. The time series from 1974 to 2022 were examined. The results include the positive effect of universities' freedom from politically motivated surveillance and their institutional autonomy on quality of our electoral democracy.

Keywords: V-Dem database, electoral democracy, Greece, academic space

Περίληψη: Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζεται ένα οικονομετρικό μοντέλο πολλαπλής παλινδρόμησης το οποίο εξετάζει την επίδραση του ακαδημαϊκού χώρου στην ποιότητα της εκλογικής δημοκρατίας στην Ελλάδα. Χρησιμοποιήθηκε η βάση δεδομένων Varieties of Democracy (V-Dem) όπως αυτή ανακοινώθηκε στο 2022. Εξετάστηκε η χρονολογική σειρά από το 1974 μέχρι και το 2022. Στα αποτελέσματα συμπεριλαμβάνεται η θετική επίδραση της ελευθερίας των πανεπιστημίων από πολιτικά υποκινούμενες επιτηρήσεις και της θεσμικής αυτονομίας τους στην ποιότητα της εκλογικής μας δημοκρατίας.

Λέξεις κλειδιά: βάση δεδομένων V-Dem, εκλογική δημοκρατία, Ελλάδα, ακαδημαϊκός χώρος.

Εισαγωγή

Είναι ευρέως αποδεκτό από τη δημοκρατική θεωρία ότι η δημοκρατία είναι κάτι περισσότερο από εκλογές. Θεωρητικοί έχουν προτείνει διάφορα μοντέλα δημοκρατίας τα οποία επιδιώκουν να επεκτείνουν εκλογικούς ορισμούς της δημοκρατίας δίνοντας έμφαση στη φιλελεύθερη συνταγματικότητα, στη λαϊκή συμμετοχή, στην κοινωνικο-οικονομική ισότητα και στη διαβούλευση (Coppedge et al., 2011. Cunningham, 2002. Held, 2006). Όμως, ενώ εκτεταμένες έννοιες της δημοκρατίας έχουν μελετηθεί σε πολλές μελέτες, η μέτρηση αυτών των εννοιών δεν έχει λάβει παρόμοιες διαστάσεις. Πράγματι, σχεδόν όλες οι διεθνείς μετρήσεις της δημοκρατίας επιδιώκουν να αποτυπώσουν εκλογικούς ή φιλελεύθερους ορισμούς (Coppedge et al., 2011. Munck, 2009).

Εξαιρέσεις του παραπάνω κανόνα αποτελούν οι ακόλουθοι δείκτες: ο Δείκτης Ποιότητας Λόγου (Discourse Quality Index – DQI) αναπτύχθηκε για να αποτυπώσει τη διαβουλευτική δημοκρατία (Steiner et al., 2004). Επίσης ο Βαθμός Βελτιωμένης Πολιτικής Συμμετοχής (Participation Enhanced Polity Scores - PEPS) σκοπεύει στην αποτύπωση της συμμετοχικής δημοκρατίας (Moon et al., 2006). Επιπρόσθετα, οι δείκτες δημοκρατικής ποιότητας από τους Ringen (2007), Morlino (2011), Bühlmann et al. (2012) και το Ίδρυμα Bertelsmann (2014) υπερβαίνουν τα εκλογικά και τα φιλελεύθερα χαρακτηριστικά και επιδιώκουν επίσης να μετρήσουν εξισωτικές, διαβουλευτικές και/ή συμμετοχικές διαστάσεις της δημοκρατίας. Πέρα από αυτές τις αξιέπαινες προσπάθειες υπάρχει χώρος για τη βελτίωση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των μετρήσεων (Coppedge et al., 2015a. Jäckle et al., 2012. Munck, 2016) αλλά και της αποτύπωσης διαφορετικών διαστάσεων της δημοκρατίας σε μεγαλύτερο δείγμα κρατών και ετών χρησιμοποιώντας μια ευρεία κατανομή δεικτών. Για παράδειγμα ο δείκτης DQI έχει χρησιμοποιηθεί για να αναλυθούν οι κοινοβουλευτικές αντιπαραθέσεις σε λίγες δυτικές χώρες· ο PEPS απλά πολλαπλασιάζει τα αρχικά σκορ πολιτεύματος με το δείκτη εκλογικής συμμετοχής· ο δείκτης του Ringen για τις «καλές» δημοκρατίες καλύπτει μόνο 25 χώρες για ένα χρόνο· η οπτική του Morlino καλύπτει την περίοδο 1989–2010· το Βαρόμετρο της Δημοκρατίας (Democracy Barometer) παρέχει τιμές για 70 χώρες από το 1990· και ο δείκτης Μετασχηματισμού του Bertelsmann προσφέρει μόνο διετή σκορ για τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις υπό μετασχηματισμό χώρες από το 2003.

Μια εξαιρετική νέα προσπάθεια μέτρησης της δημοκρατίας αποτελεί ο δείκτης V-Dem. Ο δείκτης V-Dem (Varieties of Democracy) παρουσιάζει νέους τρόπους μέτρησης της εκλογικής δημοκρατίας, της φιλελεύθερης δημοκρατίας, της διαβουλευτικής δημοκρατίας, της εξισωτικής δημοκρατίας και της συμμετοχικής δημοκρατίας. Αυτοί οι δείκτες βασίζονται σε δεδομένα από ένα μεγάλο αριθμό υπό-δεικτών που συλλέχθηκαν μέσω του προγράμματος Varieties of Democracy (Coppedge et al., 2015b. Lindberg et al., 2014. www.V-Dem.net), από ένα παγκόσμιο δείγμα 202 χωρών για την περίοδο 1900–2022.

Τρία είναι τα χαρακτηριστικά τα οποία διαφοροποιούν τα δεδομένα V-Dem από άλλες μετρήσεις της δημοκρατίας:

- Το πρώτο είναι μια νέα κατανομή: οι αφηρημένες θεωρητικές αρχές της δημοκρατίας μεταφράζονται σε περισσότερες από 400 λεπτομερείς ερωτήσεις με καλά ορισμένες κατηγορίες απαντήσεων ή κλίμακες μέτρησης.
- Το δεύτερο είναι ο όγκος των δεδομένων, ο οποίος προέρχεται από σχεδόν 200 δείκτες που συγκεντρώθηκαν από ειδήμονες, οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι ακαδημαϊκοί των εν λόγω χωρών. Οι ειδικοί αυτοί «στρατολογήθηκαν» με βάση τα ακαδημαϊκά τους διαπιστευτήρια στο πεδίο της εν λόγω μεταβλητής (οι ερωτήσεις υποδιαιρούνται σε 11 πεδία ενδιαφέροντος, και οι περισσότεροι ειδικοί κωδικοποίησαν μέχρι 3 πεδία). Πέντε ανεξάρτητοι ειδικοί απάντησαν σε κάθε ερώτηση για κάθε χώρα και χρόνο από το 1900. Έτσι, πάνω από 2600 ειδικοί από χώρες από όλο τον πλανήτη απάντησαν στα ερωτηματολόγια. Παρόλο που οι ειδικοί επιλέχθηκαν με βάση το υπόβαθρο και την ειδικότητα, παρουσίασαν ποικίλα επίπεδα

αξιοπιστίας και προκατάληψης. Επιπρόσθετα, κάποιες περίοδοι είναι από τη φύση τους λιγότερο γνωστές από άλλες.

Στην εργασία αυτή επιλέχθηκε η εκλογική διάσταση της δημοκρατίας, δεδομένης της σημασίας που έχει στα σύγχρονα κράτη αστικού τύπου, αναφορικά με την Ελλάδα. Ο Δείκτης Εκλογικής Δημοκρατίας (EDI) είναι ένας από τους δείκτες στο σύνολο δεδομένων V-Dem που εστιάζει συγκεκριμένα στην ποιότητα των εκλογών σε μια χώρα. Το έργο V-Dem χρησιμοποιεί μια σύνθετη μεθοδολογία για τη διαμόρφωση του Δείκτη Εκλογικής Δημοκρατίας.

Δείκτες και υποδείκτες του EDI

Ο EDI αποτελείται από πολλούς δείκτες που καταγράφουν διάφορες πτυχές των εκλογικών διαδικασιών και θεσμών. Αυτοί οι δείκτες καλύπτουν τομείς όπως η εκλογική ακεραιότητα, η ανταγωνιστικότητα των εκλογών και η δικαιοσύνη των εκλογικών νόμων. Αυτοί οι δείκτες ομαδοποιούνται σε επιμέρους δείκτες, καθένας από τους οποίους αφορά συγκεκριμένες διαστάσεις της εκλογικής δημοκρατίας.

Ο δείκτης διαμορφώθηκε παίρνοντας το μέσο όρο, από την μια πλευρά, των σταθμισμένων μέσων όρων που μετράνε την ελευθερία της συνάθροισης (*v2x_frassoc_thick*), των «καθαρών» εκλογών (*v2xel_frefair*), της ελευθερίας έκφρασης (*v2x_freexp_altinf*), των εκλεγμένων αντιπροσώπων (*v2x_elecoeff*), και της ψήφου (*v2x_suffr*) και, από την άλλη πλευρά, μιας πολλαπλασιαστικής αλληλεπίδρασης των πέντε παραπάνω υποδεικτών (Teorell et al., 2019). Η τελική μορφή της εξίσωσης είναι η εξής:

$$\begin{aligned}v2x\_polyarchy &= .5 * MPI + .5 * API \\ &= .5 * (v2x\_elecoeff * v2xel\_frefair * v2x\_frassoc\_thick * \\ &v2x\_suffr * v2x\_freexp\_altinf) \\ &+ .5 * ((1/8) * v2x\_elecoeff + (1/4) * v2xel\_frefair \\ &+ (1/4) * v2x\_frassoc\_thick + (1/8) * v2x\_suffr \\ &+ (1/4) * v2x\_freexp\_altinf)\end{aligned}$$

Δείκτης ακαδημαϊκού χώρου (academic space index)

Τα «πανεπιστήμια» είναι όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δημόσια και ιδιωτικά. Αυτά περιλαμβάνουν ιδρύματα όπως ερευνητικά πανεπιστήμια, πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών, προπτυχιακά κολέγια και διεθνείς πανεπιστημιούπολεις. Οι ερωτήσεις ζητούν την άποψη των πανεπιστημιακών σε σχέση με τα πανεπιστήμια της κάθε χώρας (και σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι συνθήκες μπορεί να διαφέρουν μεταξύ ιδρυμάτων και τις γεωγραφικές περιοχές.

Με τον όρο "ακαδημαϊκός", ορίζουμε τους ειδικευμένους ερευνητές και τους καθηγητές που συνδέονται με πανεπιστήμιο. Αντίθετα με τον όρο «μη ακαδημαϊκός», εννοούμε άτομα και ομάδες που δεν ανήκουν στο επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό. Στους μη ακαδημαϊκούς φορείς περιλαμβάνονται άτομα και ομάδες όπως π.χ. πολιτικοί, γραμματείς κομμάτων, εξωτερικά διορισμένα πανεπιστημιακά στελέχη, επιχειρήσεις, ιδρύματα, άλλους ιδιωτικούς χρηματοδότες, θρησκευτικές ομάδες και ομάδες υπεράσπισης.

Οι επιμέρους δείκτες είναι οι εξής:

- Αριθμός πανεπιστημίων (v2canuni). Όπως ειπώθηκε και παραπάνω με τον όρο πανεπιστήμιο εννοούμε τα ιδρύματα που παρέχουν πτυχίο το οποίο ισοδυναμεί με τα επίπεδα 6-8 της Τυποποιημένης Διεθνούς Ταξινόμησης Εκπαίδευσης (International Standard Classification of Educational Levels — ISCED) (Apfeld, 2019). Η μεταβλητή αυτή είναι αριθμητική.
- Βαθμός ελευθερίας έρευνας και διδασκαλίας χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις (v2cafres). Παραδείγματα εξωτερικών παρεμβάσεων μπορεί να είναι τα πλαίσια έρευνας ή τα αναλυτικά προγράμματα διδασκαλίας τα οποία έχουν περιορισμούς οι οποίοι τίθενται από μη ακαδημαϊκούς δρώντες. Οι πιθανές απαντήσεις είναι 0 που αντιστοιχεί στον απόλυτο περιορισμό, 1 στον αυστηρό περιορισμό, 2 σε ένα μετριοπαθή περιορισμό, 3 κατά κύριο λόγο κυριαρχεί η ελευθερία και 4 απόλυτη ελευθερία (Spannagel & Kinzelbach, 2022. Pemstein et al., 2023).
- Ελευθερία ακαδημαϊκών ανταλλαγών και διάδοσης της γνώσης (v2cafexch). Η ελεύθερη ανταλλαγή συμπεριλαμβάνει τη μη λογοκριμένη πρόσβαση σε ερευνητικό υλικό, την ανεμπόδιστη συμμετοχή σε εθνικά και διεθνή συνέδρια και τη δυνατότητα δημοσίευσης του ακαδημαϊκού υλικού. Η ελεύθερη διάδοση αναφέρεται στη δυνατότητα των επιστημόνων να μοιράζονται και να επεξηγούν τα ερευνητικά ευρήματα του χώρου της ειδικότητάς τους. Οι πιθανές απαντήσεις είναι 0 που αντιστοιχεί στον απόλυτο περιορισμό, 1 στον αυστηρό περιορισμό, 2 σε ένα μετριοπαθή περιορισμό, 3 κατά κύριο λόγο κυριαρχεί η ελευθερία και 4 απόλυτη ελευθερία (Spannagel & Kinzelbach, 2022. Pemstein et al., 2023).
- Βαθμός θεσμικής αυτονομίας των πανεπιστημίων σε σχέση με την εσωτερική διοίκηση, την οικονομική διαχείριση και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής (v2cainsaut). Οι πιθανές απαντήσεις κυμαίνονται από το 0 που αντιστοιχεί στην έλλειψη αυτονομίας, 1

ελάχιστη αυτονομία, 2 μέτρια, 3 αρκετή και 4 απόλυτη. (Spannagel & Kinzelbach, 2022. Pemstein et al., 2023).

- Βαθμός ελευθερίας των πανεπιστημιούπολεων από πολιτικά υποκινούμενη επιτήρηση (v2casurv). Με τον όρο «πανεπιστημιούπολη» αναφερόμαστε σε όλα τα πανεπιστημιακά κτίρια όπως επίσης και στις ψηφιακές και διδακτικές πλατφόρμες. Η πανεπιστημιακή ελευθερία σημαίνει τη διατήρηση ενός ανοικτού μαθησιακού περιβάλλοντος με την απουσία ενός εξωτερικού κλίματος ανασφάλειας ή εκφοβισμού. Οι πιθανές απαντήσεις κυμαίνονται από 0 που δείχνει έναν ολοκληρωτικό περιορισμό, 1 έναν αυστηρό σε μεγάλο βαθμό, 2 έναν μέτριο, 3 έναν ελεύθερο σε μεγάλο βαθμό και 4 έναν απόλυτα ελεύθερο (Spannagel & Kinzelbach, 2022. Pemstein et al., 2023).
- Ο βαθμός άσκησης κριτικής εκ μέρους των ακαδημαϊκών (v2cacritic). Η ερώτηση αυτή αφορά τη δυνατότητα κριτικής εκ μέρους των ακαδημαϊκών σε ζητήματα κυβερνητικής πολιτικής. Η δημόσια κριτική μπορεί να ασκηθεί μέσω της δημοσίευσης άρθρων ή κειμένων σε κοινωνικά δίκτυα, η υπογραφή ανοικτών επιστολών διαμαρτυρίας, η συμμετοχή σε διαδηλώσεις κλπ. Οι πιθανές απαντήσεις κυμαίνονται από 0 που σημαίνει παντελής αδυναμία άσκησης κριτικής, 1 σε μικρό βαθμό, 2 σε μέτριο, 3 σε μεγάλο και 4 με απόλυτη άνεση (Pemstein et al., 2023).

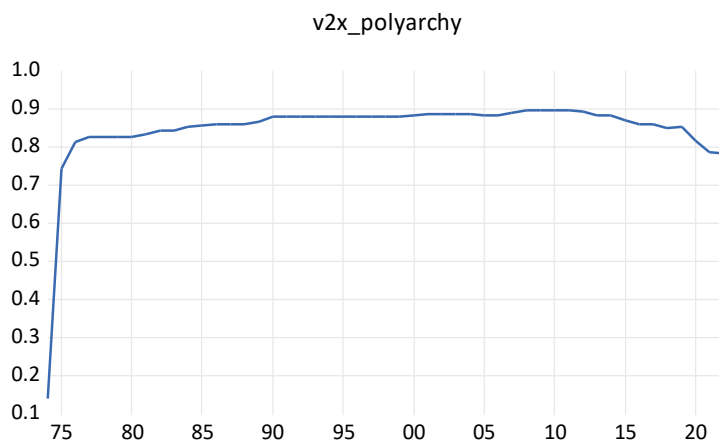
Σκοπός και μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων

Χρησιμοποιήθηκαν οικονομετρικές μέθοδοι με στόχο τη διερεύνηση της επίδρασης του δείκτη ακαδημαϊκού χώρου (academic space index) στην ποιότητα της εκλογικής διάστασης της δημοκρατίας στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκε ανάλυση χρονοσειράς χρησιμοποιώντας μοντέλο πολλαπλής παλινδρόμησης αφού προηγουμένως έγιναν οι απαραίτητοι έλεγχοι αξιοπιστίας με τη βοήθεια του λογισμικού Eviews.

Περιγραφικά δεδομένα

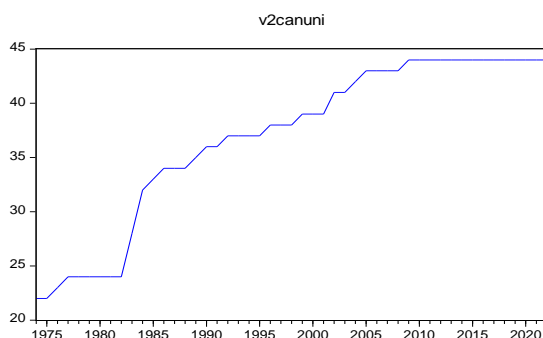
Στην έρευνα αυτή παρουσιάζεται ο δείκτης εκλογικής δημοκρατίας και ο ακαδημαϊκός χώρος της Ελλάδας κατά την περίοδο της τρίτης ελληνικής δημοκρατίας, δηλαδή τα χρόνια μετά τη μεταπολίτευση από το 1974 μέχρι και το 2022. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν κάποια από τα περιγραφικά δεδομένα των μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν στο μοντέλο της πολλαπλής παλινδρόμησης που θα ακολουθήσει στη συνέχεια.

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζεται ο δείκτης της εκλογικής δημοκρατίας στην Ελλάδα σύμφωνα με τη βάση δεδομένων V-Dem.

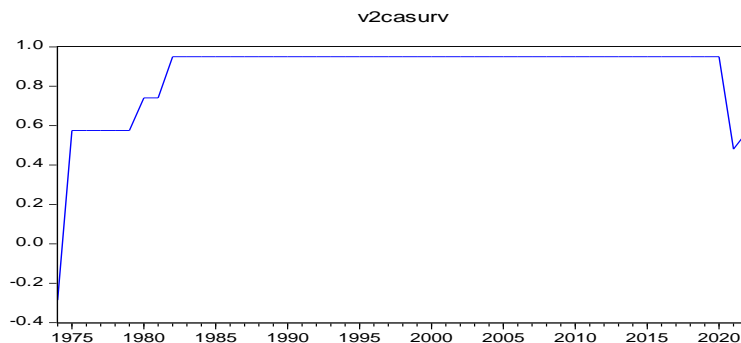
Γράφημα 1. Ο δείκτης της εκλογικής δημοκρατίας στην Ελλάδα (1974-2022)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο αριθμός των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων από το 1974 μέχρι και το 2022. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο αριθμός 44 δεν αφορά μόνο τα τυπικά πανεπιστήμια αλλά και όσα ιδρύματα παρέχουν επίπεδο τυποποιημένης διεθνούς ταξινόμησης εκπαίδευσης 6 με 8 (ο αριθμός των αμιγώς πανεπιστημιακών ιδρυμάτων μετά τις καταργήσεις και τις συγχωνεύσεις των τελευταίων νόμων στην Ελλάδα είναι 27). Φαίνεται παραστατικά η ανοδική πορεία του εν λόγω δείκτη και η τάση επένδυσης στη γνώση η οποία επικρατεί στα χρόνια μετά τη μεταπολίτευση.

Γράφημα 2. Ο αριθμός των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων στην Ελλάδα (ISCED 6-8)

Τέλος με το τρίτο διάγραμμα παρουσιάζεται ο βαθμός ελευθερίας των πανεπιστημιούπολεων από πολιτικά υποκινούμενη επιτήρηση. Η συζήτηση τα τελευταία χρόνια για το πανεπιστημιακό άσυλο κάνει την παρουσία αυτού του δείκτη ιδιαίτερος ενδιαφέρονσα. Παρατηρείται μια σταθερότητα από το 1980 μέχρι και το 2019.

Γράφημα 3. Ο δείκτης ελευθερίας των πανεπιστημιούπλων από πολιτικά υποκινούμενη επιτήρηση

Μοντέλο πολλαπλής παλινδρόμησης

Πριν προβούμε στην ανάλυση παλινδρόμησης θα πρέπει να εκτελέσουμε τους απαραίτητους ελέγχους για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας του μοντέλου μας. Στη συγκεκριμένη έρευνα θα εκτελεστούν έλεγχοι μοναδιαίας ρίζας έτσι ώστε να ερευνηθεί αν η χρονοσειρά είναι στάσιμη ή όχι, έλεγχος αυτοσυσχέτισης, έλεγχος ετεροσκεδαστικότητας και πολυσυγγραμικότητας (Wooldridge, 2012).

Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας

Group unit root test: Summary
 Series: V2X_POLYARCHY, V2CASURV, V2CANUNI, V2CAINSAUT,
 V2CAFRES, V2CAFEXCH, V2CACRITIC
 Date: 03/15/24 Time: 18:13
 Sample: 1974 2022
 Exogenous variables: Individual effects
 Automatic selection of maximum lags
 Automatic lag length selection based on SIC: 0 to 2
 Newey-West automatic bandwidth selection and Bartlett kernel

Method	Statistic	Prob.**	Cross-sections	Obs
Null: Unit root (assumes common unit root process)				
Levin, Lin & Chu t*	-0.75214	0.2260	6	285
Null: Unit root (assumes individual unit root process)				
Im, Pesaran and Shin W-stat	-4.33755	0.0000	6	285
ADF - Fisher Chi-square	56.5421	0.0000	6	285
PP - Fisher Chi-square	119.558	0.0000	6	288

** Probabilities for Fisher tests are computed using an asymptotic Chi-square distribution. All other tests assume asymptotic normality.

Πίνακας 1. Έλεγχος μοναδιαίας ρίζας

Η στασιμότητα σε μια χρονοσειρά αναφέρεται στην ιδιότητα όπου οι στατιστικές ιδιότητες της σειράς δεδομένων παραμένουν σταθερές κατά τη διάρκεια του χρόνου. Μια σταθερή χρονοσειρά είναι εκείνη στην οποία ο μέσος όρος, η διακύμανση και η αυτοσυσχέτιση παραμένουν σταθερές με την πάροδο του χρόνου. Στην περίπτωση μας και οι τρεις δείκτες (Im, Pesaran and Shin W-stat, ADF – Fisher Chi-square, PP – Fisher Chi-square) είναι κάτω από 0,05, γεγονός που υποδεικνύει ότι η χρονοσειρά είναι στάσιμη.

Έλεγχος αυτοσυσχέτισης

Ο έλεγχος αυτοσυσχέτισης μας επιτρέπει να αξιολογήσουμε τη σχέση μεταξύ των παρατηρήσεων σε μια χρονοσειρά σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα (lags). Αυτό μπορεί να μας δώσει ενδείξεις για το εάν η χρονοσειρά εμφανίζει πρότυπα συμπεριφοράς που επαναλαμβάνονται σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα.

F-statistic	1.395533	Prob. F(20,22)	0.2233
Obs*R-squared	27.40140	Prob. Chi-Square(20)	0.1243

Πίνακας 2. Έλεγχος αυτοσυσχέτισης

Η τιμή του F-statistic είναι 1,39 και το p είναι 0,2233 γεγονός που υποδεικνύει ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική αυτοσυσχέτιση στο μοντέλο μας.

Έλεγχος ετεροσκεδαστικότητας

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey

F-statistic	1.461550	Prob. F(6,42)	0.2148
Obs*R-squared	8.463693	Prob. Chi-Square(6)	0.2061
Scaled explained SS	35.02056	Prob. Chi-Square(6)	0.0000

Πίνακας 3. Έλεγχος ετεροσκεδαστικότητας

Ο έλεγχος ετεροσκεδαστικότητας Breusch-Pagan-Godfrey δεν είναι στατιστικά σημαντικός (0,2148). Άρα στο μοντέλο μας παρατηρείται ομοσκεδαστικότητα. Η ομοσκεδαστικότητα είναι μια σημαντική υπόθεση στη στατιστική και στην οικονομετρία, ιδίως όταν χρησιμοποιούνται μοντέλα που βασίζονται σε παραμέτρους εκτίμησης. Η παρουσία ομοσκεδαστικότητας διευκολύνει την αξιολόγηση και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων του μοντέλου. Αντίθετα, η ετεροσκεδαστικότητα (διαφορετική διασπορά σε διαφορετικά σημεία) μπορεί να επηρεάσει τη στατιστική αξιοπιστία των εκτιμητών και των στατιστικών τεστ, οπότε είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη κατά την ανάλυση των δεδομένων.

Έλεγχος πολυσυγγραμικότητας

Η πολυσυγγραμικότητα (multicollinearity) αναφέρεται στην κατάσταση όπου υπάρχει υψηλή συσχέτιση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών ενός μοντέλου παλινδρόμησης. Αυτό σημαίνει ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι σχετικά στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, και επομένως μπορεί να είναι δύσκολο να διαχωριστεί η επίδραση κάθε μεταβλητής στην εξήγηση της εξαρτημένης μεταβλητής.

Variance Inflation Factors
 Date: 03/15/24 Time: 19:26
 Sample: 1974 2022
 Included observations: 49

Variable	Coefficient Variance	Uncentered VIF	Centered VIF
V2CASURV	0.005300	255.1735	15.13154
V2CANUNI	2.04E-06	175.8195	6.905789
V2CAINSAUT	0.000964	44.61741	7.369404
V2CAFRES	0.002997	477.2485	47.36924
V2CAFEXCH	0.008795	1456.269	85.60015
V2CACRITIC	0.000873	331.1541	8.076909
C	0.001538	94.01818	NA

Πίνακας 4. Έλεγχος πολυσυγγραμικότητας

Στην περίπτωση μας εξετάστηκε ο δείκτης πολυσυγγραμικότητας VIF. Παρουσιάστηκε διαφοροποίηση στα αποτελέσματα με άλλες μεταβλητές να υπερβαίνουν το 10 και άλλες όχι. Σημειώτέο ότι το κατώφλι 10 αποτελεί ένδειξη πολυσυγγραμικότητας.

Αφού οι έλεγχοι έδειξαν ότι το μοντέλο μας είναι αξιόπιστο στη συνέχεια θα εκτελεστεί η παλινδρόμηση (OLS):

Dependent Variable: V2X_POLYARCHY
 Method: Least Squares
 Date: 02/28/24 Time: 17:38
 Sample: 1974 2022
 Included observations: 49

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
V2CASURV	0.768538	0.072800	10.55687	0.0000
V2CANUNI	0.000369	0.001428	0.258123	0.7976
V2CAINSAUT	0.152504	0.031045	4.912320	0.0000
V2CAFRES	0.096063	0.054745	1.754744	0.0866
V2CAFEXCH	-0.464967	0.093783	-4.957925	0.0000
V2CACRITIC	0.057827	0.029552	1.956811	0.0570
C	0.501926	0.039217	12.79875	0.0000
R-squared	0.940157	Mean dependent var		0.845286
Adjusted R-squared	0.931608	S.D. dependent var		0.108258
S.E. of regression	0.028312	Akaike info criterion		-4.159527
Sum squared resid	0.033665	Schwarz criterion		-3.889267
Log likelihood	108.9084	Hannan-Quinn criter.		-4.056991
F-statistic	109.9722	Durbin-Watson stat		1.808739
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας 5. Πολλαπλή παλινδρόμηση

Παρατηρήθηκαν τρεις στατιστικά σημαντικοί συντελεστές στο μοντέλο πολλαπλής παλινδρόμησης. Πριν ερμηνευτούν, αξίζει να αναφερθεί ότι ο δείκτης Adjusted R-squared δείχνει ότι το 93% της διακύμανσης του δείκτη εκλογικής δημοκρατίας εξηγείται από τους δείκτες ελευθερίας των πανεπιστημιούπολεων από πολιτικά υποκινούμενη επιτήρηση, το δείκτη θεσμικής αυτονομίας των πανεπιστημίων σε σχέση με την εσωτερική διοίκηση, την οικονομική διαχείριση και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής και το δείκτη ελευθερίας

ακαδημαϊκών ανταλλαγών και διάδοσης της γνώσης. Ο δείκτης F είναι 109,97 και στατιστικά σημαντικός γεγονός που καταδεικνύει ότι το μοντέλο μας είναι καλά προσαρμοσμένο. Τέλος ο δείκτης Durbin – Watson είναι 1,8 γεγονός που καταδεικνύει ότι στο μοντέλο μας δεν παρατηρείται σειριακή συσχέτιση.

Στα παραπάνω αποτελέσματα οι στατιστικά σημαντικοί συντελεστές ήταν τρεις. Πιο συγκεκριμένα:

- Μια αύξηση κατά 1% του βαθμού ελευθερίας των πανεπιστημίων από πολιτικά υποκινούμενες επιτηρήσεις αυξάνει κατά 76% την ποιότητα της εκλογικής δημοκρατίας στην Ελλάδα. Το εύρημα αυτό αποτελεί ένδειξη ότι ο εκφοβισμός και η ανασφάλεια αποτελούν τροχοπέδη στην δημιουργία ενός περιβάλλοντος ανοικτής μάθησης με αρνητικές μακροπρόθεσμες επιδράσεις στο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα της χώρας μας.
- Μια αύξηση κατά 1% του βαθμού θεσμικής αυτονομίας των πανεπιστημίων σε σχέση με την εσωτερική διοίκηση, την οικονομική διαχείριση και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής αυξάνει κατά 15% την ποιότητα της εκλογικής δημοκρατίας. Με άλλα λόγια, η δυνατότητα της αυτοδιοίκησης και της εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής χωρίς παρεμβάσεις έξωθεν βοηθάει τη δημοκρατία.
- Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει το τελευταίο στατιστικά σημαντικό εύρημα σύμφωνα με το οποίο η μη λογοκριμένη πρόσβαση σε ερευνητικό υλικό, η ανεμπόδιστη συμμετοχή σε εθνικά και διεθνή συνέδρια και η δυνατότητα δημοσίευσης του ακαδημαϊκού υλικού δρα αντιστρόφως ανάλογα στην ποιότητα της εκλογικής δημοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα, μια αύξηση 1% του παραπάνω δείκτη μειώνει το επίπεδο της εκλογικής δημοκρατίας κατά 46%.

Συζήτηση

Τον τελευταίο καιρό η τριτοβάθμια εκπαίδευση βρίσκεται στο επίκεντρο της επικαιρότητας για διάφορους λόγους. Νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης αναφέρονται στην καθιέρωση αστυνομικών οργάνων προστασίας και παρέμβασης στην περίπτωση αξιόποινων πράξεων εντός των πανεπιστημιούπολεων. Οι ρυθμίσεις αυτές έρχονται σε σύγκρουση, κατά τη γνώμη των διαφωνούντων, με το πανεπιστημιακό «άσυλο», θεσμό που έχει καθιερωθεί στην Ελλάδα το 1982 και αναφέρεται στο αναφαίρετο δικαίωμα των πανεπιστημίων να διακινούν ελεύθερα τη γνώση και τις ιδέες χωρίς έξωθεν παρεμβάσεις.

Τα αποτελέσματα αυτής της δευτερογενούς έρευνας πάνω στα δεδομένα της βάσης V-Dem δείχνουν ότι πράγματι το επίπεδο της ποιότητας της δημοκρατίας σχετίζεται θετικά με τη θεσμική αυτονομία και τη λειτουργία των πανεπιστημίων χωρίς έξωθεν παρεμβάσεις οι οποίες είναι πολιτικά υποκινούμενες. Επίσης, το αυτοδιοίκητο καθεστώς των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων αποτελεί βασικό παράγοντα ελευθερίας της έκφρασης και της έρευνας. Το

Πανεπιστήμιο δεν θα πάψει ποτέ να είναι ο κύριος παραγωγός της νέας γνώσης και της προόδου σε κάθε κοινωνία. Το γεγονός αυτό όμως δεν πρέπει να μας κάνει να παραβλέπουμε την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός προστατευμένου περιβάλλοντος μέσα στο οποίο το πανεπιστήμιο θα επιτελεί το ρόλο του. Με άλλους λόγους, το πανεπιστημιακό άσυλο αναφέρεται στην ανεμπόδιση κυκλοφορία των ιδεών και όχι στην ανεμπόδιση κυκλοφορία ατόμων που κινούνται στα όρια του νόμου.

Η έρευνα αυτή έδειξε τη θετική συνεισφορά του αυτοδιοίκητου των πανεπιστημίων στην ποιότητα της εκλογικής δημοκρατίας και κατ' επέκταση στην ίδια την ποιότητα της κοινωνίας. Θετικό ρόλο επίσης παίζει και η ανεξαρτησία των πανεπιστημίων από πολιτικά υποκινούμενες επιτηρήσεις. Η ενεργός πολιτική συμμετοχή αποτελεί βέβαια καθοριστικό παράγοντα της δημοκρατίας αστικού τύπου. Το πανεπιστήμιο όμως για να προάγει το έργο του δεν χρειάζεται παρεμβάσεις μη σχετικές με το σκοπό του. Οι πολιτικές μεθοδεύσεις εξυπηρετούν άλλους στόχους σε τελείως διαφορετικά περιβάλλοντα. Κρίνεται άρα απαραίτητη η προστασία του ακαδημαϊκού χώρου από την πολιτεία με στόχο την ανεμπόδιση επιτέλεση του ρόλου των πανεπιστημίων που δεν είναι άλλος από την παραγωγή νέας γνώσης για τη βελτίωση της κοινωνίας μας γενικότερα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Arpfeld, B. (2019), '*Spatial and Temporal University Database*', Working Paper, De-partment of Government, University of Texas at Austin pp. 1–10.
- Bertelsmann Foundation (2014) *Transformation Index BTI 2014*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung.
- Bühlmann, Marc, Wolfgang Merkel, Lisa Müller and Bernhard Wessels (2012) The Democracy Barometer: A new instrument to measure the quality of democracy and its potential for comparative research. *European Political Science* 11(4): 519–536.
- Coppedge, Michael and John Gerring, with David Altman, Michael Bernhard, Steven Fish, Allen Hicken, Matthew Kroenig, Staffan I. Lindberg, Kelly McMann, Pamela Paxton, Holly Semetko, Svend-Erik Skaaning, Jeffrey Staton and Jan Teorell (2011) Defining and Measuring Democracy: A new approach. *Perspectives on Politics* 9(2): 247–267. Cunningham, 2002
- Coppedge, Michael, John Gerring, Staffan I Lindberg, Svend-Erik Skaaning and Jan Teorell (2015a) *Varieties of Democracy: Comparisons and Contrasts with Other Measurement Projects*. Varieties of Democracy (V-Dem) Project.
- Held, David (2006) *Models of Democracy*. Cambridge: Polity.
- Jäckle, Sebastian, Uwe Wagshal and Rafael Bauschke (2012) Das Demokratiebarometer: Basically theory driven? *Zeitschrift für vergleichende Politikwissenschaft* 6(1): 99–125.

- Lindberg, Staffan I, Michael Coppedge, John Gerring and Jan Teorell with Daniel Pemstein, Eitan Tzelgov, Yi-ting Wang, Adam Glynn, David Altman, Michael Bernhard, Steven Fish, Allen Hicken, Matthew Kroenig, Kelly McMann, Pam-ela Paxton, Megan Reif, Svend-Erik Skaaning and Jeffrey Staton (2014) A New Approach to Measuring Democracy. *Journal of Democracy* 25(3): 159–169.
- Moon, Bruce E, Jennifer H. Birdsall, Sylvia Ciesluk, Lauren M Garlett, Joshua J Her-mias, Elizabeth Mendenhall, Patrick D Schmid and Wai Hong Wong (2006) Voting Counts: Participation in the measurement of democracy. *Studies in Comparative International Development* 41(2): 3–32.
- Morlino, Leonardo (2011) *Changes for Democracy. Actors, Structures, Processes*. Ox-ford: Oxford University Press.
- Munck, Gerardo (2009) *Measuring Democracy: A Bridge between Scholarship and Politics*. Baltimore, OH: John Hopkins University Press.
- Munck, Gerardo (2016) What is Democracy? A Reconceptualization of the Quality of Democracy. *Democratization* 23(1): 1–26.
- Pemstein, D., Marquardt, K. L., Tzelgov, E., Wang, Y., Medzihorsky, J., Krusell, J., Miri, F. & von Römer, J. (2023), ‘*The V-Dem Measurement Model: Latent Variable Analysis for Cross-National and Cross-Temporal Expert-Coded Da-ta*’, V-Dem Working Paper Series 2023(21, 8th edition).
- Ringin, Stein (2007) *What Democracy Is For: On Freedom and Moral Government*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Spannagel, J. & Kinzelbach, K. (2022), ‘*The Academic Freedom Index and its indica-tors: Introduction to new global time-series V-Dem data*’, Quality and Quantity.
- Steiner, Jürg, André Bächtiger, Markus Spörndli and Marco Steenbergen (2004) *De-liberative Politics in Action: Analyzing Parliamentary Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Teorell, J. & Lindberg, S. I. (2019), ‘Beyond Democracy-Dictatorship Measures: A New Framework Capturing Executive Bases of Power, 1789-2016’, *Perspectives on Politics* 17(1), 66–84.
- Wooldridge, JM. (2012). *Introductory Econometrics: A Modern Approach (5th Ed.)*. Boston: Cengage Learning.